

BOERDERIJENSTICHTING NOORD-HOLLAND

VRIENDEN VAN DE STOLP

Boerderijen Beeldbank: www.boerderijenstichting.nl | Volg Vrienden van de Stolp ook op Facebook

NIEUWSBRIEF NR. 90, SEPTEMBER/OKTOBER 2017

SKUURSKOT

DE BOERDERIJEN OP WIERINGEN

STOLP EROP EN ERONDER

OPGRAVING IN LAMBERTSCHAAG

ACTIES HERBESTEMMING

VIERKANT ACHTER EN RED DE STOLP!

Denkt u aan verkoop van uw stolpboerderij?
Bel ons voor een vrijblijvend gesprek!

VERKOCHT

Zandwerven 49, Spanbroek

VERKOCHT

Kaag 19, Spanbroek

VERKOCHT

Herenweg 104, Hoogwoud

TE KOOP
halve stolpboerderij

Noordijkerweg 33, Ursem

AgriTeam Noord- Holland · (072) 503 97 97 · noordholland@agriteam.nl

Maarten heeft het licht gezien!

MAARTEN KONING

Bouwkundig Ontwerp- & Tekentureau bv

Schrepel 12 | De Goorn | 0229 - 540996 | maarten-koning.nl

AANNEMERSBEDRIJF WEST-FRIESLAND

Dr. Nuyensstraat 20 · 1617 KC Westwoud · info@awfbouw.nl · www.awfbouw.nl

14

INHOUD

4	HERBESTEMMING NOODZAAK	13	NIET ZONDER HOOP
5	MOOI OP TEXEL	14	BINNENKIJKER
6	ONDER STOLP IN LAMBERTSCHAAG	16	BOERDERIJBOEKJE
10	STOLPEN IN DE KUNST	17	KIEK 41 EN 42
11	DE WIERINGER SKUURSKOT	19	STOLPEN IN HET NIEUWS

4

5

6

STOLPEN IN BEWEGING

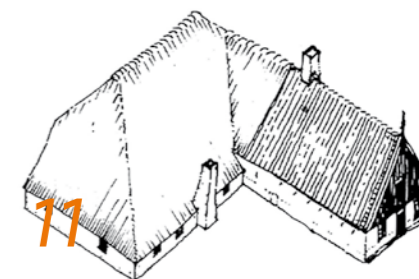
Nets als het jaargetijde beleeft de stolp een min of meer stormachtige periode. Op vele fronten is de aandacht voor de *piramides van de polder* opvallend groot; brand en niet verhinderde sloop als stoorzenders buiten beschouwing gelaten. Stads belangstelling bij verkoop en vooral ook nieuwe ontwikkelingen en initiatieven. Als aanzet tot reddingsboeien voor behoud. De gemeenten zijn daarbij vervolgens aan zet.

Red de Stolp!

Als opvolger van de eerder uitgebrachte Handreiking voor gemeentelijk beleid (*Vierkant achter de Stolp*) is een nieuwe versie in de maak met het oog op de nieuwe Omgevingswet. Het project wordt op verzoek van de provincie uitgevoerd door Mooi Noord-Holland met medewerking van de Boerderijstichting. Daarnaast richt de landelijke erfgoedvereniging Bond Heemschut zich samen met Boerderijstichting en Westfries Genootschap tot de gemeentelijke raadsfracties met een oproep onder de kop *Red de Stolp!* Een actie vanwege ernstige zorgen over de toekomst van het Noord-Hollands icoon stolpboerderij.

Het skuurskot van Wieringen

Dit nummer zet Wieringen in het zonnetje. Waar markante *skuurskotboerderijen* het bijzondere landschap een eigen gezicht geven. De Binnenkijker blikt in zo'n skuurskot en noteert de verhalen van de trotse bewoners. Maar ook de geschiedenis van een 'gewone' stolp die toevallig op het vroegere eiland Wieringen landde na een verhuizing per schip.

11

HERBESTEMMEN ALS NOODZAAK

EXPERTMEETING

In de vorige Nieuwsbrief, juni 2017 was een samenvattend verslag opgenomen; op onze website boerderijstichting.nl is het integrale verslag en de deelnemerslijst verschenen.

Vrijdag 21 april 2017 werd een 'expertmeeting' in de Wierschuur op Wieringen georganiseerd. Met als thema 'Herbestemmen als noodzaak, nieuwe markten met toekomstwaarde als creatieve uitdaging'. Een interessante en inspirerende activiteit van onze Boerderijstichting als onderdeel van een serie van drie bijeenkomsten (in diverse provincies) van Agrarisch Erfgoed Nederland (AEN). Genodigden uit vele hoeken van de stolpen- en landschapswereld voerden gesprekken en discussies over onderwerpen die een speerpunt vormen in het beleid; herbestemming als behoud. Want de stolpboerderij met boerenerf is immers het visitekaartje van het Noord-Hollandse landschap.

Nieuwe initiatieven, nieuwe initiatiefnemers

Het gebruik van de stolp is na ruim 450 jaar geschiedenis met agrarische functie nagenoeg voorbij. Er is extra inzet en nieuw elan nodig om met herbestemming de ondergang van de stolpboerderij te voorkomen. Om het karakteristieke platteland van Noord-Holland met zijn kenmerkende stolpboerderijen te behouden is aandacht nodig voor de maatschappelijke betekenis van dit erfgoed. Zoals tijdens de expertmeeting zo mooi gezegd werd: "Het belang van het behoud van de stolp ligt bij de particuliere eigenaar. Maar de instandhouding van het landelijk gebied waarin de stolp een drager is, is ook een collectief belang." Toekomstgerichte ideeën om nieuwe functies te realiseren met nieuwe initiatiefnemers (generatiewisseling) zijn daarbij essentieel. Eigenaren van stolpen vormen met elkaar de belangrijkste dragers van het gehele Noord-Hollandse agrarische erfgoed en daarbij het Noord-Hollandse landschap. Bij de huidige bewoners is sprake van vergrijzing. Velen zijn in de jaren 70 van de vorige eeuw in het avontuur gestapt om een stolp te kopen. Nu zien we dat een nieuwe generatie het avontuur opnieuw oppakt en bewust kiest voor het wonen en werken in een stolp. Naast de vele kansen constateren we vandaag de dag ook belemmeringen. Wat kunnen we doen om de nieuwe generatie te enthousiasmeren voor de stolp en hoe kunnen we de toekomstige nieuwe eigenaren als hoeders van het erfgoed ondersteunen? Over deze vragen werd op de expertmeeting door deskundigen gesproken waarbij de verschillende kanten van herbestemming, hergebruik en marktverkenning

Groepsdiscussie als onderdeel van de expertmeeting.

werden belicht. Er werd gesproken over hoe toekomstige eigenaren enthousiast te maken voor het bewonen van een stolpboerderij en over het positioneren van de stolpboerderij, als icoon van het Noord-Hollandse landschap tot sterk merk. Zonder een nieuwe, passend te maken bestemming van voor agrarisch gebruik niet langer functionerende gebouwen -boerderijen, stallen, schuren- zou het beeldbepalend agrarisch erfgoed verloederen en uiteindelijk uit het landschap verdwijnen.

Conclusie

Als belangrijkste conclusie kunnen we stellen dat het een rijke middag was, waarbij alle aanwezigen elkaar geïnspireerd hebben. De bijeenkomst heeft vele waardevolle bouwstenen aangedragen om de organisatie en het beleid van de Boerderijstichting Noord-Holland in de nabije toekomst mede vorm te geven. Het hebben van een droom en doorzettingsvermogen zijn belangrijke al dan niet de belangrijkste voorwaarde voor succes. Daarnaast zijn een bevlogen wethouder, ambtenaren met kennis van zaken, vlotte bestemmingsprocedures, een goed weloverwogen plan, welwillende en deskundige begeleiding de verdere voorwaarden voor het realiseren van de stolpendroom. Tijdens de presentaties, de rondetafelgesprekken alsmede het onderdeel 'Maak het verschil'

zijn vele ideeën als aanbeveling en uitdaging naar boven gekomen. Enkele noemen we er hier:

- Het gaat om het verhaal van de stolp als onderdeel van het landschap en de maatschappelijke omgeving; een positief verhaal, een frame, met vele verbindingen: met de stad, met de lokale gemeenschap en met niet-stolpbewoners.
- Waardeer de stolp opnieuw: nieuwe

- architectuur, nieuwe materialen, nieuwe plekken van rust en (agrarische) ruimte.
- Het nieuwe gebruik vraagt kennis, doorzettingsvermogen en passie. Focus daarom op het mobiliseren van eigenaren/bewoners; met al hun kennis, vaardigheden, politieke invloed, met al hun belangen om goed te zorgen voor hun erfgoed, met hun bereidheid zich in te zetten voor behoud en ontwikkeling.
- Organiseer de betrokkenheid in een community (of meerdere) die werkt met de middelen en de media van deze tijd en voor de nieuwe gebruikers.
- Denk na over promotiebeleid en de wijze waarop het behoud van de stolp voor de toekomst geborgd kan worden. Timmer zaken niet dicht, maar laat het ontstaan. Biedt ruimte aan initiatieven.

MOOI OP TEXEL

Stichting Dorpsherstel Texel reikte een 'compliment' uit aan Froukje Klomp en Vincent van Rossem in verband met de restauratie van hun stolpboerderij Diek 33, Den Hoorn. Een bijzondere stolp die midden 19^e eeuw het hart vormde van een groot boerenbedrijf en is gerestaureerd met veel gevoel voor de historie en de Texelse bouwtrant.

Eind 17^e eeuw of begin 18^e eeuw was dit een stolpboerderij met een lang voorhuis, bijna tot aan de weg. Aan het eind van de 19^e eeuw werd het voorhuis afgebroken en er verscheen een aanbouw naar de toenmalige mode. Dit is geen grote stolp, maar de eigenaar had in 1836 buiten het dorp nog twee stolpschuren voor veestalling en hooiopslag. Toen met 30 bunder land in 59 percelen plus wat huurland, bijna 300 schapen, 13 stuks rundvee en twee paarden. En de toenmalige boer Tijs Maartenszoon Zijm had een aandeel in een loodsschuit. Volgens Texelse traditie was scheepshout verwerkt in de boerderij. Er werd gebouwd met materialen die beschikbaar waren en zo een tweede of derde leven kregen. De rode en blauwe dakpannen getuigen nog daarvan. Bij de aankoop in 2016 verkeerde de stolp in slechte staat, maar Froukje Klomp en

Vincent van Rossem keken daar doorheen. Misschien waren ze toen al een beetje verliefd op de stolp.

Waarom niet platgooien?

Samen met restauratiespecialist Willem van Duijn besloten ze om aan te sluiten bij de Texelse traditie van hergebruik. Ook de indeling van de stolp werd geen geweld aangedaan: de twee woonkamers en de gang bleven intact en het hooivak bleef tot de nok herkenbaar. Tijdens de restauratie kwamen de tegenvallers tevoorschijn -en een paar meevallers. De restauratie trok bekijks van betrokken Texelaars en toeristen. Veel gehoord commentaar was daarbij: "Wat een werk, waarom niet platgooien en opnieuw opbouwen?" Stichting Dorpsherstel Texel is blij dat de eigenaren/bewoners van deze stolp daar anders over denken en al die

Compliment voor de restauratie van de sierlijke stolp Diek 33 in Den Hoorn.

getuigenissen van het verleden wilden behouden. De pikhaak zit in het dak, de bedsteeurtjes, de paardetuigenkapstok, de versierde zolderbalken en zoveel mogelijk andere onderdelen bleven in de boerderij. Een boerderij wordt steeds aangepast aan veranderende tijden. Een van de charmes van dit gemeentelijke monument is dat sommige aanpassingen nog steeds zichtbaar zijn. Dit is een stolpboerderij met verhalen, met een ziel. Restaureren is de kunst om die te behouden en soms tot leven te wekken. Dat is hier prima gelukt, dankzij de betrokken eigenaren Froukje Klomp en Vincent van Rossem, de bevlogen bouwkundige Willem van Duijn en de vakkundige aannemers Peter van Sikkeleras en John Verus: mensen met hart voor deze stolp. Daarom dit compliment van Stichting Dorpsherstel Texel, waarbij onze Boerderijstichting zich uiteraard graag aansluit.

De stolp Noordeinde 36 in Lambertschaag verdween voor een nieuwbouwvariant na opgravingen.

ONDER EEN STOLP IN LAMBERTSCHAAG

Elk jaar verdwijnen naar schatting zo'n 20 stolpboerderijen, vooral door sloop. Een aantal ervan is honderden jaren oud en met de sloop verdwijnt een schat aan informatie over de geschiedenis van de stolp als boerderijtype. In oostelijk West-Friesland wordt daarom sinds 2010 door Archeologie West-Friesland onderzoek gedaan naar af te breken boerderijen, door middel van bouwhistorisch, dendrochronologisch en archeologisch onderzoek. Zo blijft in ieder geval de informatie over de boerderijen bewaard.

Lambertschaag

Begin dit jaar is op deze manier een stolpboerderij aan het Noordeinde 36 in Lambertschaag onderzocht. Een mooi groot exemplaar van circa 17,8 bij 16 meter, maar op het eerste gezicht niet heel oud (afb. 1). De gevels van de stolp zijn omstreeks 1950 opgetrokken en ook binnen wees op het eerste gezicht niets op een hoge ouderdom. Maar zoals vaak het geval is bij stolpboerderijen: schijn bedriegt! Het gaat hier namelijk om een 17^e eeuwse boerderij met een bijzonder interessante bouwgeschiedenis. (afb. 2)

Een ouder gebouw

De stolp stond een flink stuk van de dorpsstraat van Lambertschaag af. De reden hiervan werd duidelijk tijdens de opgraving, want op deze plek bevindt zich een natuurlijke verhoging van het landschap. In het verleden woonde men graag hoog en droog, dus het is niet verwonderlijk dat juist deze plek is uitgekozen om te bouwen. Tijdens het archeologisch onderzoek bleek ook dat de stolpboerderij niet het eerste gebouw op deze plek was: al in de 16^e eeuw is hier een huis of boerderij neergezet. De funderingen van dit gebouw zullen erg ondiep zijn geweest, want er is niets van teruggevonden.

2

3

5

4

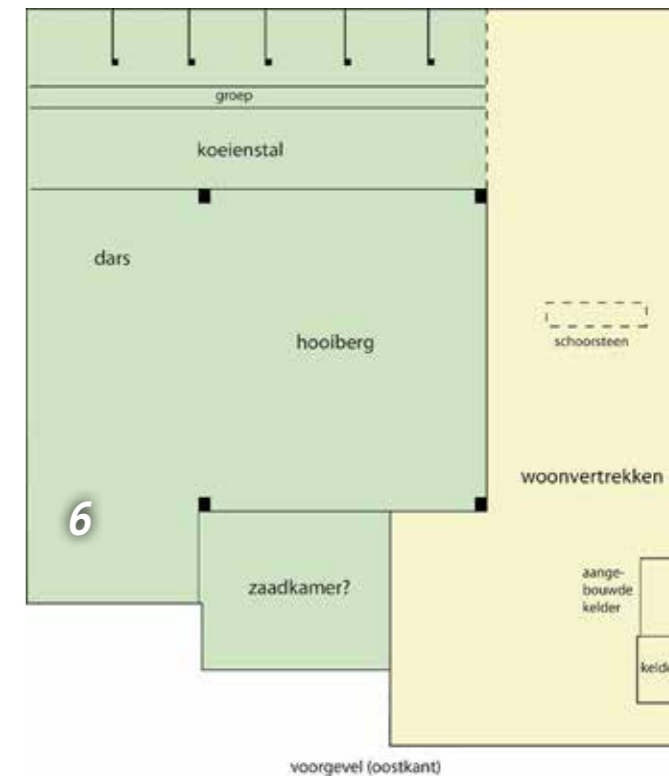
Wel kwam een waterput uit deze tijd tevoorschijn, gemaakt van een ingegraven eikenhouten ton met daarboven een wand van gestapelde kleiplaggen (afb. 3).

Het vierkant van de boerderij

Omstreeks 1662 is de stolpboerderij gebouwd. Alleen het vierkant, het houtskelet dat de kern van een stolpboerderij vormt, dateerde nog uit deze tijd (afb. 4). Dit is vaak het geval: een vierkant gaat eeuwenlang mee en is daarom vaak veel ouder dan de rest van de boerderij. De gevels en het interieur van een stolpboerderij zijn meestal in de 19^e of 20ste eeuw volledig vernieuwd, waardoor alleen het vierkant nog van de bouwtijd dateert.

Het vierkant van de boerderij in Lambertschaag was gemaakt van balken van grenenhout met als afmetingen 7 bij 7,80 meter. Het is duidelijk door een vakman gebouwd, in opdracht van iemand met een goed gevulde beurs. Er was namelijk uitsluitend nieuw aangekocht hout gebruikt, de houtverbindingen waren bijzonder zorgvuldig uitgevoerd en bij de bouw is gebruik gemaakt van telmerken. Dit betekent dat de onderdelen van het vierkant liggend op de grond passend zijn gemaakt, waarna ze op systematische wijze zijn gemerkt met kleine ingesneden tekens, de telmerken. Zij geven aan waar de onderdelen moeten worden aangebracht bij het in elkaar zetten van het vierkant. Bij de bouw van de meeste stolpboerderijen is geen gebruik gemaakt van telmerken, zeker niet in de 16^e en 17^e eeuw. Bij stolpen uit de 19^e eeuw komen telmerken wat vaker voor.

Bij stolpen uit de 19^e eeuw komen telmerken wat vaker voor. Op de hoofdonderdelen van het vierkant, de vier palen en de vier liggende balken, waren nog meer merken aanwezig. Op zes onderdelen stond bijvoorbeeld hetzelfde huismerk (afb. 5). Een huismerk is een persoonlijk teken dat werd gebruikt om aan te geven dat iemand iets had gemaakt of dat iemand de eigenaar van iets was. Het is verleidelijk om te veronderstellen dat de huismerken door de bouwer van de boerderij zijn aangebracht, maar de positie van de merken wijst er eerder op dat het gaat om het merk van een koopman. Hij heeft de huismerken vermoede-

lijk aangebracht op door hem aangekochte balken, om aan te geven dat deze zijn eigendom waren.

Bij de sloop van de boerderij zijn uit de hoofdonderdelen van het vierkant houtmonsters gezaagd. Zij zijn onderzocht door middel van dendrochronologisch onderzoek, ook wel jaarringonderzoek genoemd. Door middel van dit onderzoek kan op het jaar nauwkeurig worden bepaald wanneer de bomen zijn gekapt en kan bovendien worden vastgesteld waar het hout vandaan kwam. Het hout van het vierkant blijkt allemaal in dezelfde periode te zijn gekapt, namelijk in de zomer, herfst of winter van het jaar 1660 of de eerste maanden van 1661. De bomen zijn afkomstig uit het zuiden van Noorwegen en dus per schip naar West-Friesland vervoerd. Rekening houdend met transport en verwerking van het hout kunnen we stellen dat de stolpboerderij rond 1662 is gebouwd.

Een Westfriese stolp

De stolp die rond 1662 is gebouwd, was een zogenaamde Westfriese stolp. Dit boerderijtype heeft een standaard indeling (afb. 6). De stal bevindt zich namelijk altijd aan de achterkant, terwijl de woon-

7

SANDER DOUMA ARCHITECTEN BNA
www.sanderdouma.nl 072-503 98 47

Visser H-raam

Het Visser H-raam is een specialistisch product van Timmerfabriek Visser. Het Visser H-raam kan gemakkelijk worden ingepast in zowel moderne als traditionele panden.

Tot in detail verantwoord maatwerk

Visser H-raam Noorder IJ- en Zeeweg 8, 1505 HG Zaandam
075-6177984 | www.timmerfabriekvisser.nl

KWANTES

makelaardij

Middenweg 9 | 1619 BL Andijk | Tel. 0228 - 59 22 44
info@kwantesmakelaardij.nl | www.kwantesmakelaardij.nl

Wij zijn gespecialiseerd in o.a.

- Aan- en verkoop particulier en buitengewoon onroerend goed
- Financierings- en verbouwings-taxaties
- Bedrijfsonroerend goed
- Agrarisch onroerend goed
- Buiten Wonen

Bezoek ook onze site voor ons volledige aanbod.

NVM funda funda landelijk NVMWI BOUW STATE R

de sleutel tot uw bezit

PRONK STAAT VOOR VAKMANSCHAP

PRONK BOUW nieuwbouw verbouw onderhoud restauratie

Vakgroep Restauratie

Machinestraat 2, Postbus 20, 1749 ZG Warmenhuizen
Telefoon (0226) 39 13 74, fax (0226) 39 20 32
E-mail: info@pronkbouw.nl, website: www.pronkbouw.nl

Aannemersbedrijf M. Duinmaijer B.V.

Nieuwbouw
Utiliteitsbouw
Verbouw
Onderhoud
Restauratie
Kozijnen en lijstwerk

M.C. van Voordenstraat 2
1483 GB De Rijp
tel.: 0299 673487
duinmaijer@duinmaijer.nl
www.duinmaijer.nl

BOUW GARANT

SIJM
RIETDEKKERS BV

Zwaagdijk-Oost 286, t. 0229 262140, m. 06 20548854
info@rietdekkersbedrijfsijm.nl, www.rietdekkersbedrijfsijm.nl

vertrekken langs een zijgevel liggen. Langs de andere zijgevel vindt men de dars, waarbij de darsdeuren altijd in de voorgevel zitten. Vaak heeft zo'n Westfries stolp aan de voorkant ook een kort uitstekend voorhuis; bij de stolp van Lambertschaag was dit het geval. In het voorste woonvertrek van de stolp is een kleine kelder gevonden die waarschijnlijk van de bouw dateert. Aan de binnenzijde zaten tegen de onderrand 17^e-eeuwse wandtegels met bloemen (afb. 7). In latere tijd is tegen deze kelder een nieuwe kelder aangebouwd; blijkbaar had men behoefte aan een grotere koele ruimte. De vloeren van beide kelders waren gemaakt van bakstenen, er was dus geen sprake van een plavuizen vloer.

Bij de meeste stolpboerderijen was in de stal een waterput aanwezig, waaruit drinkwater voor de koeien kon worden opgepompt. Bij de onderzochte boerderij was dat in de 17^e eeuw echter niet het geval. Misschien lag in deze tijd wel een waterput buiten de stolp.

Verbouw of nieuwbouw?

In 1879 is de boerderij grootschalig verbouwd. Het is misschien zelfs beter om te spreken van nieuwbouw, aangezien vrijwel de hele boerderij opnieuw werd opgetrokken. Alleen het 17^e-eeuwse vierkant is blijven staan, met daaronder de oorspronkelijke fundamenteën. Wel werd het vierkant aan de voorkant vergroot, door hier een overstek aan te brengen (extra balk die buiten de palen ligt).

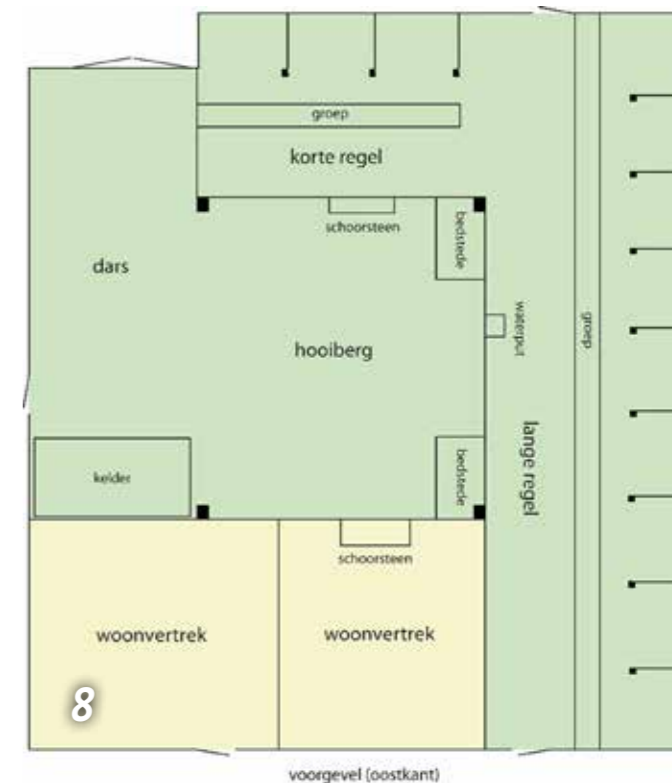
Om het oude vierkant werd een nieuwe boerderij gebouwd met een totaal ander uiterlijk en ook een andere indeling. De nieuwe boerderij was een zogenaamde Noord-Hollandse stolp (afb. 8). De koeienstal, de lange regel, bevindt zich bij dit type stolpboerderij langs een zijgevel. Aan de achterkant van de boerderij is ook nog plaats voor wat koeien, dit wordt de korte regel genoemd. Langs de andere zijgevel ligt de dars met de darsdeuren in de achtergevel, de woonvertrekken bevinden zich aan de voorkant.

De grote verbouwing van de boerderij hangt samen met het feit dat het aantal koeien per boerderij in de 19de eeuw toenam. Meer koeien betekende dat een grotere stalruimte nodig was en bij veel stolpboerderijen is daarom in deze tijd op de een of andere manier de stal vergroot. Bij veel boerderijen is bijvoorbeeld in het verlengde van de stal een zogenaamde 'staart' aangebouwd, waarin plaats was voor meer vee. Bij de stolp in Lambertschaag is in 1879 voor een meer drastische oplossing gekozen: de boerderij is veranderd van een Westfries stolp naar een Noord-Hollandse stolp. Een Noord-Hollandse stolp heeft een grotere stalruimte dan een Westfries stolp.

Kelder, schoorstenen en een waterput

In de nieuwe boerderij is een grote diepe kelder gebouwd aan de achterkant van de dars. Dit soort kelders werd gebruikt bij de productie van kaas en boter: in de koele kelderruimte werd de melk opgeroomd in grote bakken, waarna dit kon worden afgeschept. Van de room werd boter gemaakt, de afgeroomde melk werd verwerkt tot kaas. De kelder is rond 1950 dichtgegooid. De melk werd in deze tijd niet meer op de boerderij verwerkt, maar ging naar de melkfabriek.

Bij de opgraving van de stolp zijn twee fundamenteën van schoorstenen gevonden: één in het woongedeelte aan de voorkant en één in de korte regel. De haard in de korte regel zal onder meer zijn gebruikt voor het opwarmen van waswater en bij het maken van kaas. In de lange regel kwam verder een waterput tevoorschijn. Deze put was een bijzonder geval, want hij was erg klein en bleek niet zoals gebruikelijk te worden gevoed met grondwater. In plaats daarvan heeft men bij de bouw een hele diepe sleuf gegraven vanaf de sloot naast de boerderij naar de waterput en de onderkant daarvan dichtgestort met schelpen. Het slootwater kwam via de schelpenbaan in de put terecht en werd daar opgepompt als drinkwater voor de koeien.

Een schitterende gevel

Uit het begin van de 20ste eeuw dateert een foto van de prachtige voorgevel van de boerderij, zoals die in 1879 is gebouwd (afb. 9). Te zien is een bakstenen gevel met vier grote ramen en twee deuren, beide omlijst door houten pilasters. De linkerdeur gaf toegang tot een van de woonvertrekken en zal alleen zijn gebruikt bij speciale gebeurtenissen (rouw-en-trouweur). Naar deze deur loopt geen pad. De rechterdeur was bestemd voor dagelijks gebruik: vanuit deze deur stapte men de koeienstal in. In het midden van de gevel prijkt een fraaie houten topgevel met aan weerszijden houten siervazen en in het midden een strik. Bovenin het dak zien we verder een ronde schoorsteen. De gevel is rond 1950 vervangen na een schoorsteenbrand. De sierlijke houten topgevel uit de 19^e eeuw maakte toen plaats voor een eenvoudiger exemplaar.

Dieuwertje Duijn,
Archeologie West-Friesland

9

STOLPEN IN DE KUNST

De stolp is al eeuwenlang een onderwerp geweest bij beeldende kunstenaars. Niet verwonderlijk natuurlijk want de boerenpiramide is dominant aanwezig in landschap en dorpen van Noord-Holland. De stolp, verbeeld door kunstenaars. Door de tijd heen en in uiteenlopende stijlen.

CORNELIS KAAIJ

Net als Jannie Kuiper (Nieuwsbrief 87) was Cornelis Kaay een zogeheten naïeve schilder. Deze schilders worden ook wel zondagschilders genoemd hoewel ze alle dagen van de week in de weer zijn met kwast, penseel en verf. Bijna altijd straalt er een vrolijke sfeer uit hun werk, alsof het elke dag zondag is. Opmerkelijk bij deze categorie kunstenaars is dat ze vaak op latere leeftijd begonnen te schilderen en dan ook vaak taferelen uit hun jeugdherinnering naar boven halen: landschappen, dorpsgezichten, interieurs of bekenden uit een verder verleden. En dat in een ander perspectief als je het hebt over maatvoering en verhouding. Aan een opleiding of schilderles werd dan ook in de meeste gevallen niet gedaan, ze begonnen gewoon. Adriaan Dekker, de zondagsschilder uit Andijk bijvoorbeeld, kocht verf en penseel na een stuk linnen als cadeau.

Opmerkelijk is ook dat er vooral in Westfriesland van deze naïeve kunstenaars woonden en werkten -en nog altijd. Cornelis Kaay werd geboren in Nieuwe Niedorp in 1905 en woonde als metselaar en stratenmaker in Schiedam, Haarlem en vanaf 1967 in Spaarndam, waar hij overleed in 1979. Opvallend -maar ook juist niet- is dat hij in de fascinatie van zijn onderwerpen, met name in de weergaven van dorpsgezichten en gebouwen, veel oog had voor metselwerk en gevels. Elk steentje kun je tellen.

Het dorp van toen

Nieuwe Niedorp was een geliefd onderwerp voor Cornelis Kaay maar ook dorpen en stadjes in de omgeving, zelfs tot aan Enkhuizen toe en zijn latere woonplaats Spaarndam. Niet altijd togen de zondagsschilders met schildersmateriaal en ezel naar buiten, soms waren foto's, prenten of krantenfoto's de aanzet voor nieuw werk. Het hier afgebeelde schilderij toont een landelijk tafereel in het buurtje Verlaat bij Oude Niedorp, een klein Noord-Hollands pareltje. Gelegen op de grens van Heerhugowaard en Oude Niedorp bij de schutsluis van de afwatering van Heerhugowaard (een schutsluis wordt 'verlaat' genoemd). Je ziet er hoe een wervelwind van schapen de ophaalbrug wordt overgedreven onder aanvoering van de boer en zijn hond. Deze ophaalbrug is ook te zien op oude foto's, maar is nu verdwenen. Op de

achtergrond staat de 'kippenbrug', die bestaat nog en leidt naar een voornaam ogend groot huis, in de 18^e eeuw een herberg. Centraal op het schilderij, achter de zwarte paardenkoets, is een stolp te zien die er nog steeds in volle glorie staat (Verlaat nr. 14). Kaay heeft de sierlijke dakkapel er waarschijnlijk bij verzonnen en ook de indeling van de gevels is niet geheel in overeenstemming met de situatie van nu noch die van vroeger.

Tentoonstellingen

Cornelis Kaay exposeerde zijn werk in Haarlem (Frans Halsmuseum, 1965 en 1970), won een prijs van een Coop-wedstrijd met tentoonstelling in Rotterdam (De Doelen, 1967), Hilversum (De Vaart, 1970), Maastricht (Bonnefantenmuseum, 1970), Warmenhuizen (Oude Ursulakerk, 1971) en Hoorn (Westfries Museum, 1972 en aldaar ook permanent in de collectie Westfries Naïven, waarin ook het afgebeelde schilderij is opgenomen). ■

WINKELN MET DE STOLP

Grootgrutter Deen heeft een actie *Vriendjes van de boerderij* met inplakstickers aangekondigd, veel boerderijdieren, geen stolpen. Campina toont op het pak karnemelk een stolp die verdacht veel lijkt op herenboerderij *De Eenhoorn* in de Beemster. Er is de naam *Dreefsigt* bij genoemd en een link wordt duidelijk: die naam hoort bij een stolp in de Schermer, nieuwgebouwd naar model van De Eenhoorn. Eigenaar is grootgrutter Dekamarkt met karnemelk in de schappen. ■

DE WIERINGER SKUURSKOT

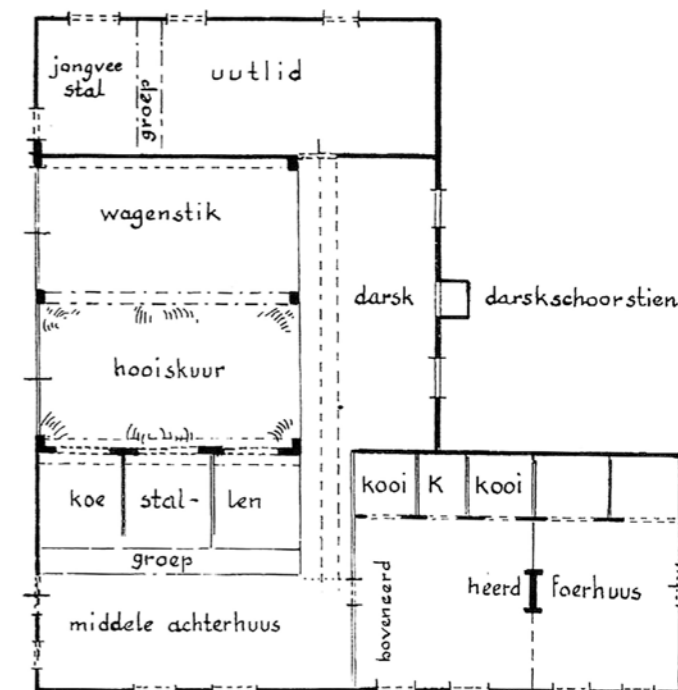
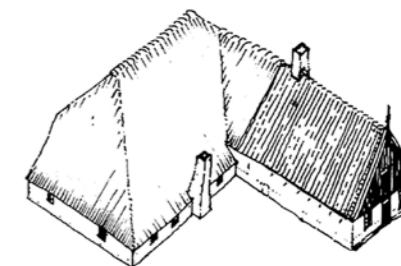
EEN NEEFJE VAN DE STOLP

Het voormalige eiland Wieringen (niet te verwarren met de Wieringermeer of de Wieringerwaard) is lang geïsoleerd gebleven. De eilandstatus verdween met de Zuiderzeewerken begin jaren 30 van de vorige eeuw. Er heeft zich uit de schuurvormen van vóór de verschijning van de stolp een geheel eigen vorm ontwikkeld: de skuurskotboerderij. Een eigenwijze boerderijvorm in een bijzonder landschap.

De dekbalkenconstructie met meestal twee of drie vierkanten is gelijk aan de stolpenbouw van de 'Friese huisgroep', maar indeling en uiterlijk verschillen. Aan het hoofdgebouw met woon- en stalruimten is een afzonderlijke tweebeukige dwarsdeelschuur verbonden waarmee een opvallende, karakteristieke haakse vorm is ontstaan. In veel gevallen is het oorspronkelijke woonhuis en soms ook de erachter gelegen stalruimte van buitenaf gezien nog als afzonderlijk, ouder bouwdeel herkenbaar gebleven. Aan de buitenzijde van het L-vormige gebouw worden de gebintstijlen van de schuur begrensd door een zwartgeteerde, overmaats getimmerde houten wand, het zogeheten *skuurskot*. Fraai is de sobere afwisseling van de horizontaal getimmerde wand en de verticale planken van de er in aanwezige wagendeuren. De gevels van de skuurskotboerderij zijn opgetrokken van gele, friese baksteen. De makelaar (oprijzend houten tussenstuk) heeft een eigen, Wieringer model. Het dak is met overhangend riet gedekt. De gebintvakken van de schuur dienen, net als bij het vierkant van de stolp, als tasruimte (*hooiskuur*) en een deel als wagenberging (*wagenstik*). De lagere zijbeuk werd vroeger als dorsvloer (*darsk*) en tegenwoordig als werkruimte gebruikt. Aan de buitenzijde van de gevel is hier een schoorsteen (*darskschoorsteen*) gesitueerd en aan de kant van de wagenberging de jongveestal (*uutlid*). Het gebruik van de Wieringer boerderij was overwegend gemengd, met akkerbouwproducten en relatief weinig koeien (zes) voor de zuivelproductie.

Beesten en mensen

De koestal heeft op Wieringen een afwijkende, geheel eigen indeling, met slechts één rij vee, aan de kant van de aangebouwde hooischuur. De koeien staan op deze grupstal met de koppen naar de scheidingswand gekeerd en worden rechtstreeks uit het tasvak vanuit hooi-

Wieringer skuurskotboerderij aan de Kleitelweg, nu kantoor fa. Klein. De foto is de huidige situatie van foto Kiek 41.

luiken gevoerd. De rest van de open stalruimte, achter de koestand (*midden achterhuus*) werd gebruikt als werkplek voor de zuivelproductie en bovendien als woonruimte voor het boerengezin in de zomermaanden. Het woongedeelte (*foerhuus; heerd en boveneerd*) ligt in het verlengde van de stalruimte en steekt als bij de langhuisstolp uit de hoofdmasa van het boerengebouw. Met een zadeldak dat meestal aan de westelijke kant is gedekt met dakpannen voor de winning van regenwater voor drinkwatergebruik. De skuurskotboerderij heeft inmiddels het agrarisch tijdperk overleefd en de resterende exemplaren dienen na herbesteding als woonhuis, kantoor of bedrijfsruimte. Samen met het erf, het geboomte en de hier en daar aanwezige tuinwanden (*wolles*) vormen zij een markant en onmisbaar element in het glooiende keileemlandschap. (Op Wieringen staan ook stolpen van het Noord-Hollandse en Westfries type, meest als veeteeltboerderij). ■

Speciaal voor de brandverzekering van rietgedekte panden. Goede voorwaarden met lage premies.

Voorbeeld: brand-/stormverzekering woonboerderij steen/riet vanaf 1,60 % en woning steen/schroefriet vanaf 0,80 %.

Hoorneweg 2, 1687 ND WOGNUM, telefoon 0229 57 22 57
www.ovmdeveenhoop.nl, info@ovmdeveenhoop.nl

- hoveniersbedrijf
- tuinontwerp en adviescentrum
- sport en recreatie
- tuinwinkel

Voor een passende omgeving bij uw woning

Het Woud 10 - 1688 JE Nibbixwoud - telefoon 0229 - 57 16 29
E-mail hoveniers@floridus.nl

www.floridus.nl

Ook adverteren? Of iets vorm te geven?

lebureau grafische vormgeving

Bel of mail naar Carla Buijsman

0229 317 027 | carla@le-bureau.nl | le-bureau.nl

Voor alle rieten daken

www.kooijmanrietdekkers.nl

Rietdekbedrijf J.P. Kooijman B.V.
Ruigeweg 119A, Schagerbrug
T 0224 57 13 28 of 06 53 89 18 49

- dakvernieuwing
- renovatie dakconstructies
- aanbrengen isolatie/- platen
- reparatie en onderhoud
- dakramen en dakkapellen
- ontmossen

Van Lierop

Conserveert & Herstelt Hout | Verdrift Vocht

Specialist op het gebied van o.a.

- Houtworm- en boktorbestrijding
- Herstel van rotte balkgedeelten
- Vochtbestrijding en kelderafdichting

072 574 18 56 - www.vanlierop.nl

NIET ZONDER HOOP

'De stolp van Max' staat leeg en wacht op herbestemming.

Onder de titel 'Niet zonder hoop' brengen wij bedreigde stolpen onder de aandacht. Omdat blijkt dat steeds meer stolpen in leegstand vervallen en schijnbaar doelloos afglijden naar een roemloos einde. Eerst raakt de stolp in onbruik, met leegstand en het ontbreken van (zichtbaar) onderhoud tot gevolg. Dit begin van verwaarlozing leidt in de meeste gevallen tot verval. Wat is hiervan de oorzaak? Kan het tij gekeerd? Vaak onbekend. Wij willen dit fenomeen registreren in een ultieme poging tot behoud. Een actie die naar onze mening niet zonder hoop is.

13. DEN OEVER, WIERINGEN

Drie van de vier molenwieken van een korenmolen hangen als kale tuinhekken in een laaghangende, loodgrijze lucht. De goten van de beklinkerde straat staan vol water. Het hoost. Het rietgedekte puntdak van de kleine stolpboerderij is donker van de overvloedige regen. De beide dakspiegels met matgeglazuurde zwarte pannen doen een ultieme poging donkerder te zijn dan de lucht erboven. De zinken dakgoten voeren het regenwater gonzend en gupend af naar de regenpijpen, die het vervolgens lozen op riolering en of waterput. De hoeveelheid is overduidelijk te groot en overal druipend en druipend het aan alle kanten naar beneden. Dit waterspel klinkt luid en bijna muzikaal in de oren, maar is nagenoeg onzichtbaar voor het oog. Met dikke hechthouten platen op de raam- en deurkozijnen getimmerd, staart deze niettemin charmante stadsboerderij als het ware dofgeslagen voor zich uit. De weersomstandigheden passen wonderwel naadloos bij de droeve staat waarin deze lege, vereenzaamde stolp verkeert.

Charmant stadsboerderijtje

De stolp is een harmonieus onderdeel in het straatbeeld met aan weerszijden meest vrijstaande woningen met mansardekappen en zadeldaken. Rood overheerst in de kleur van de bakstenen voor- en zijgevels. Donkergroen in die van de voordeuren. Door het ruime erf is de stolp een soort rustpunt in de bebouwing. Een enkele boom, maar vooral de haag van

grauwe els opzij en die van klimop aan de voorkant versterken het idee van een kleine oase in een (nu natte) baksteenwoestijn. De gevels van Friese geeltjes geven een intieme, frisse kleur aan de stolp. De blauwe smetrand onderaan draagt daar zijn sterk verweerde kleurtje aan bij. De twee identiek recht gevormde dakspiegels geven het puntdak en de stolpboerderij het nodige cachet. Bovenin is de vorm gebogen alsof de dakspiegels bolhoedjes dragen. Het is een bijna frivool detail in deze toch al boerensjieke uitstraling. Daaraan dragen ook de apart gevormde dakpannen bij. De golfvormige dakpannen (Friese golfjes?) zijn zwart en voorzien van een matte laag glazuur. Dat is zowel voornaam als bijzonder efficiënt als het gaat om het verzamelen en opslaan van schoon en dus veilig drinkwater. In het dakvlak aan de straatzijde ten slotte een eenvoudige vierkante, vrij hoge schoorsteen die door twee ijzeren schoorstangen wordt ondersteund. Een charmante, oude dame die danig aan haar lot is overgelaten en waar niemand naar lijkt om te zien. Haar welstand is in het geding. Hoe on hoffelijk in deze Hofstraat.

Van koemelk via jazz naar leegstand

Deze stolpboerderij is al oud. De datering gaat terug tot 1790 en de bouwgeschiedenis is uitzonderlijk. Bedoeld voor herbouw in Friesland, kwam het met bouw materiaal geladen schip niet verder dan Wieringen, waar de handel werd gekocht, gelost en

herbouwd. Met deze stolp in Den Oever als resultaat. Oorspronkelijk en langjarig een melkveebedrijf met kaasmakerij tot in de jaren 1970 de boel wordt herbestemd tot muziektempel voor jazzmusici. Max Teeuwisse was bewoner, muzikant, uitbater, organisator, impressario, gastheer en vooral diversionist, zoals hij zichzelf onder andere ook presenteerde. Als Max Teawhistle speelde hij de sterren van de hemel op Wieringen, maar net zo makkelijk in Rusland. 'Bij Max' floreerde tot 2000. Strenge brandweereisen leidden tot de sluiting van het jazzcafé en daarna diende de stolp Max nog enkele jaren tot woning. Sinds 2004 staat de stolpboerderij leeg. Het (prachtige) provinciaal monument is eigendom van de gemeente die er geen goede raad mee weet. Een aantal plannen voor een herbestemming sneuvelde. Konden de toets van de kritiek niet doorstaan en of de financiële onderbouwing niet vierkant rond krijgen. Gebrek aan inspiratie leverde rond deze elegante stolp slechts ijzige stilte op. Niks anti-kraak en de ramen en deuren maar dichtgespijkerd, alsof dit fraaie agrarisch erfgoed er niet meer toe doet. Nu de provincie net een herbestemmingsloods heeft aange-steld, kan deze stolp net als de wierschuur toch weer een parel aan de kroon van de gemeente worden, bijvoorbeeld als integraal onderdeel van de dorpsontwikkeling. Als dat zou lukken, is deze rubriek andermaal niet zonder hoop.

GRATIS INSPECTIE OP HOUT-AANTASTING

MEER DAN 50 JAAR 'DE GROOTSTE VRIEND VAN DE STOLP'

In de Binnenkijker kijken we binnen in het interieur van een stolp. Deze verschillen nog meer van elkaar dan de buitenkanten. Deze keer een bezoek aan een wel heel bijzondere variant binnen het stolptype, de 'skuurskotboerderij'. Dit type komt uitsluitend voor op het voormalige eiland Wieringen.

Het is zomer en de lucht is overeenkomstig blauw en bezet met vrolijk voort zeilende, witte wolken. Door een glooiend landschap met rechte en soms slingerende, smalle wegen met namen als Varkensweg en Varkensdwarsweg gaat het rechts en met een weer links door een groene tunnel van strak gesnoeide hagen die in beide wegbermen hoog opschieten. Halverwege zit een gat in de groene bladerwand met uitzicht op een licht oplopend weiland, erachter duikt een nog iets hoger gelegen beboomde oase op. Tussen kromme stammen staat een aantal zwarte schuren rond een donker, rieten puntdak. Het met rode pannen gedekte voorhuis steekt ertussen af als een helder vuurtorenlicht. Het geheel toont bonkig alsof het dagelijks weerstand moet bieden aan weer en wind, maar is tegelijkertijd een vriendelijke veste waar iemand zich geborgen weet en veilig. In de Efteling zou deze boerenbedoening absoluut het sprookjeskasteel zijn.

Familie Ruyter en Strand

Buiten torent het roetzwarte, twintig meter brede, houten schot hoog boven het maai-veld uit. Als een zwarte zwaan die zijn vleugels spreidt. Imposant en uniek. De horizontaal aangebrachte, getrapte weeg bestaat uit zeer brede delen waarvan de meeste nog zijn voorzien van een verweerde en zeer pukkelige koolteerlaag. De tussenliggende darsdeuren en hooiluiken, uitgevoerd met verticaal aangebrachte geteerde planken, geven het schot een spannend patroon. In zwart dus, inktzwart. Zwart-zwart, zou m'n vader gezegd hebben. Een stel kippen (Noord-Hollandse blauwen) scharrelen over het erf langs de zwart-witte smetrand. Eerst doen Sylvia Ruyter en Arjen Akse de buitenboel. Dat het eigenlijk om een Binnenkijker gaat helpt niet en doet er ook niet toe. Buiten is hier op Oosterklief feitelijk ook binnen, want alles hoort op het erf organisch bij elkaar. Binnen de windsingel van essen, ligt een hoogstamboomgaard, een voor- en achtererf en een schapenweitje. Het omliggende erf lijkt wel pokdalig en is de natuurlijke situatie van oudsher. Het voelt een beetje oerig. Onaangetaste cultuur en weldadige rust temidden van een 'woestijn' van maïsvelden en raaigrasweilanden.

De bijgebouwen, een schapenboet (met vierkant) en een koeienstal, zijn oud en ook roetzwart, terwijl de ene gepotdekselde wanden en een rieten kap heeft, is de andere uitgevoerd met een getrapte weeg en een zadeldak met pannen. Om de hoek een pet (1 van de 5 welputten) naast een minischuurtje gekoppeld aan een plee. In het schuurtje een geheimzinnige gevelsteen. D'KNYNEBE.. staat er in vage letters en het tafereel bestaat uit drie konijnen op een soort van bult of berg. Herkomst onbekend (lezers?). Opmerkelijk is tenslotte dat de darschoorsteen (op Wieringen altijd aan de buitenkant, zie ook pagina 11) niet in het midden maar op de hoek van de (voor)gevel is geplaatst. Ondertussen vertelt Sylvia over de familieverbanden en de eigendomssituatie die via haar moeder Jannie (in 1974 de laatste boerin met een gemengd bedrijf en 12 koeien) en opa Ruyter, via de familie Strand ten minste drie eeuwen terug gaat: "Daarom voel ik het bijna zelf, als we hier iets veranderen."

Zomerstal in het achterhuus

Binnen dragen zes stoere vierkantstijlen zware dekbalken van een kleine 20 (!) meter lengte. Oosterklief 36 is groot in z'n klasse. Bij nadere inspectie is een van de andere dekbalken ooit scheepsmast geweest. De vloer bestaat uit aangestampte (kei)leem (voorheen bedekt met plavuizen). Vorm en indeling zijn karakteristiek voor Wieringen. Achter het hoge deel van het skuurskot liggen aan de wegstik wagenstik en hooiskuur zij aan zij met aan de ene kant het uutlid met plaats voor het jongvee en hier met zowel een wel- als een regenput. Aan de andere kant de koestal met plaats voor zes stuks melkvee met de koppen naar de hooiskuur en een grup in het achterhuus. Nu kraakhelder en in fleurige appelbloesemkleur ingericht als zomerstal met Keulse potten, deltsblauwe borden, een sierrand van rood-wit geschilderde baksteentjes, een bruinzeelkeukentje én een ingelijste foto van de laatste koe: Noortje. De stal is zo hoog dat de koeien op stal gingen met een strobaal als opstap. De heerd, de mooie kamer ("waar je als kind nooit mocht komen") en de kaaskamer in het voorhuus zijn sinds 2009 tot een comfortabele woonruimte verbouwd. Op een nieuwe plaatfundering naar moderne normen geïsoleerd en met voldoende lichttoetreding. In de nieuwe woning overheersen, behalve rust, grijze tinten en groene accenten onder een licht balkenplafond. Twee smalle kasten zijn origineel in het interieur bewaard gebleven. Sylvia en Arjen zijn content en trots op hun rijksmonument dat in de huidige vorm van rond 1800 dateert en beheert object en plek als buitengewoon goede rentmeesters. "Geen rijkere plek dan Oosterklief 36", zijn beiden stellig van mening. Ik geloof ze op hun woord.

WM

EEN BOERDERIJENBOEKJE

‘Nederlandsche boerderijen’ door ir. P.J. 't Hooft b.i., deel 9 uit de Heemschutserie. Willem Messchaert kreeg het -ons nog onbekende- boekje in handen. Het dateert uit 1941. Na hoofdstuk I ‘Karakter van de bouwkunst op het platteland’ en II ‘De typen’, is hoofdstuk III direct gewijd aan het ‘Friesche type’. Daarmee werden in 1941 alle boerderijen met een dekbalkengebint bedoeld. De plechtstatige beginzinnen typeren onze stolpboerderijen nog steeds buitengewoon treffend.

‘Van den Dollart tot het IJ zijn boerderijvormen inheemsch, die wij kunnen zien als de leden van één familie. Het is een echt Friesch geslacht, sterk en kloek, met een rondborstig, soms bijna norsch karakter.’ Behalve onderlinge verschillen is er ook sprake van veel overeenkomst. ‘Niet zoozeer in vorm, maar in de bouwwijze en constructie-methoden, zoodat er geen bezwaar is om van een Friesch type te spreken.’ De auteur vervolgt lyrisch. ‘De meest bekoorlijke hoeve in dit gebied is de *Westfriesche stjelp*, die vooral in de streek tusschen Hoorn en Enkhuizen, het landschap verrijkt.’ Tot zover ‘t Hooft, die verder nog enkele bladzijden vult met aanvullende observaties en een plattegrond waarin hij consequent het woord stjelp voor stolp blijft gebruiken (overigens een term die ook Brandts Buys hanteert: stelp). De plattegrond geeft hij namen als hooitas (het vierkant), koestraat (het bestrate pad achter de koeien langs), melkvee (lange regel), jongvee (korte regel), paardenstal (daar direct naast), deel (dars), woonhuis en karnkamer (de boerenwoning al of niet met opkamer en kaaskelder). Een foto van N.B. Goudswaard op een speciaal ingebonden fotopagina toont in zwart-wit een eenvoudige stolp met een dakspiegel in olijf. In de voorgevel vijf T-ramen (geplaatst

als 1-2-2), een deur met bovenlicht en een gevelsteen. Een sieraad van een *Westfriesche stjelp* achter een gesloten, sierlijk, wit hek. Waar de boerderij staat wordt nergens vermeld.

Constructie

Over de constructie noteert ‘t Hooft het volgende. ‘De constructie van het gebouw is al even simpel als de plattegrond. Op de hoeken van de tasruimte worden kapstijlen gezet; flinke zware stammen, ruwweg behakt en stevig gefundeerd op een voeting van natuursteen of baksteen. Over deze stenders, die tezamen het vierkant vormen, wordt dan een stevige ringgording gelegd, waardoor de bovenenden stevig worden gekoppeld. Door een soliede pen en gat verbinding en een paar schoren, ontstaat zodoende een stevige kubus van flinke afmetingen, die als geraamte dient voor de verdere voltooiing van het gebouw.’ Het klinkt allemaal wat ouderwets, maar hij slaat de spijker wel zeer treffend op de kop. Het zijn deze rake zinnen die een op het oog ingewikkelde houtconstructie zo inzichtelijk en begrijpelijk maken. Tenslotte spreekt ‘t Hooft al lovend over het ‘*pyramidale dak*’, het dak dat, of beter nog de verzameling puntdaken die zo overduidelijk het wezen

van onze provincie in zich draagt. Waard om te behouden, want zonder deze kenmerkende stjelpen of stolpen zou Noord-Holland, Noord-Holland niet zijn. WM

Literatuur inzien? Op het secretariaat zijn van verschillende auteurs stolpenboeken aanwezig. De stolpenbijbel ‘Landelijke bouwkunst in Hollands Noorderkwartier’ van L. Brandts Buys (uitverkocht) is aan onze leden uit te lenen. Dezelfde auteur werkte met J.J. Schilstra en C. de Jong ook mee aan het boek ‘De stolp te kijk’; nog voorradig bij het secretariaat (€ 19,50 franco toegezonden). ■

OPEN MONUMENTENDAG

Op zaterdag 9 september waren in het kader van het thema ‘Boeren, burgers en buitenlui’ ook stolpboerderijen opengesteld. Een aantal met presentaties van de Boerderijenstichting.

In Alkmaar werd een informatiemarkt opgezet in de leegstaande voormalige Ringersfabriek. In de boerderij van het Landgoed Nijenburg in Heiloo was een tentoonstelling ingericht met een beeldpresentatie van stolpen in Kennemerland. Deze enorme boerderij met drie vierkanten in een dekbalkengebint (31 bij 17 meter, voorheen voor ruim 70 stuks vee) wacht op herbestemming en er zijn plannen tot oprichting van een informatie/bezoekerscentrum van terreinbeheerder Natuurmonumenten. Beide manifestaties werden ondanks het bij vlagen zeer slechte weer goed bezocht. ■

KIEK 41

Markante boerderij blijkt op Wieringen.

FOTO: REGIONAAL ARCHIEF ALKMAAR

Op de vorige Kiek was Wieringen in beeld. Kenners van het daar bijzondere agrarisch erfgoed lieten ons weten dat ze daar al snel achter kwamen. Zo mailt Hans Raap uit Callantsoog: “We hebben 45 jaar op Wieringen gewoond en herkennen de Kiek meteen als een echte Wieringer boerderij. Daarna heb ik de stolpenbijbel van Brandts Buys geraadpleegd en vond daar op bladzijde 505 een afbeelding die volgens mij van dezelfde boerderij is. De darsdeuren zitten aan de andere kant in het zogenaamde skuurskot van zwart geteerde houten delen. De deur in de gevel is een rouw- en trouwdeur. De schoorsteen aan de zijkant wordt *darskschoorstientje* genoemd. Binnen op de *darsk* was een stookplaats. Deze boerderij aan de Kleitelweg in het gehucht Smerp bestaat volgens mij nog steeds”.

Oud, Ouder, Ouders

Jaap Lont (een van de vele Lontjes op Wieringen) van Den Oever laat ons weten dat de Kiek er nog staat, aan de Kleitelweg 12 en er het kantoor van Aannemingsbedrijf Klein Wieringen in gevestigd is. “Zoals op de foto is te zien is hij recht en strak en dat betekent dat hij niet echt oud is, hij stamt uit de laatste fase dat dit type werd gebouwd, aan het eind van de 19^e eeuw. Historisch onderzoek heeft uitgewezen dat er eerst een oudere boerderij heeft gestaan... waarschijnlijk heeft men van de oudere boerderij delen laten staan... In de vorige boerderij woonden zo rond 1800 Jan Pietersz Bakker en Maartje Sijbrands Takes van welk drie zoons naar de Wieringerwaard zijn getrokken en daar succesvolle bakkers en boeren zijn geworden met zeer veel nakomelingen tot de dag van vandaag”.

KIEK 42

Op een flodderig stukje papier, een goedkoop kopietje bovendien, wordt ons deze stolpboerderij toegespeeld. Of meneer

misschien weet over hoe, wat en waar. De vragensteller stel ik gerust dat aan deze stolpenkwesie diepgaand onderzoek zal worden besteed. Het is daarom dat we deze belangrijke vraag graag voorleggen aan de lezers van onze Nieuwsbrief. En kijk eens wat een leukertje dit keer.

Darsdeuren direct aan de weg

Achter een uiterst eenvoudig hek zijn de darsdeuren van deze stolpboerderij direct aan de weg gesitueerd. Dit houdt in dat de wagens en het hooi van elders moet komen. Landerijen zijn immers noch naast, noch achter de stolp te zien. Zo'n binnen- of stadsboerderij had zijn landerijen buiten stad of dorp. Heel praktisch om dan de darsdeuren aan te brengen in de logische transportrichting. Dat betekent veel, zo niet alles voor de verdere indeling van de stolpboerderij. En toch. Achter de zichtbare zijgevel verwacht je dus de dars en de constructie om het hooi het vierkant in te kunnen hijsen. Gek genoeg is deze gevel ‘bezaaid’ met allerlei ramen en deuren. V.l.n.r. een deur (of een luik), een raam, een deur, twee grote deuren, een raam en weer een deur. Zelfs daarachter zijn nog meer kozijnen te zien die helaas niet tot slecht herkenbaar zijn. Op die hoek zou je dan wel weer juist de boerenwoning verwachten en zit die onherkenbare kozijnenverzameling op de goeie plek. Maar waartoe al die eerdere raam- en deurpartijen? Links van de darsdeuren verwacht je de jongveestal, de korte regel, maar ook hier sticht het grote T-raamkozijn verwarring. Of wordt er hier soms ook (op stal) gekookt, gelet op die vierkante schoorsteen op de hoek? En is dan de hoek met de verhoogde houten topgevel onder die wat sprieterige makelaar nu de ingang naar de koestal (de lange regel), dus naar de staart of die naar het voorhuis? Er zit daar absoluut een mooie deur, inclusief een bovenlicht in een zwaar kozijn bovendien. In de topgevel is echter eveneens een bovendeur opgenomen. Dus hoe zit het hier nu precies?

Rijen dakpannen onder rietdek

De stolpboerderij is geheel rietgedekt op een paar rijen dakpannen boven de goten na. Die waren nodig voor een verbeterde opvang en afvoer van regenwater naar de regenput of waterkelder om in de eigen drinkwatervoorziening te kunnen voorzien. De pannen beginnen al in de kil van topgevel en voorste dakvlak en lopen langs beide gevels door. Bij de zijgevel is de eenvoudige dakgoot goed te zien. Het rietdek is zo dun dat de draden van de rietdekker bloot liggen. Ten slotte die schoorsteen die als de mast van een zeilboot uit het riet steekt. Is het bak- of stuurboord? Belangrijker is wie meer kan vertellen over dit innemende stolpje. Reacties naar het secretariaat. ■

FOTO: REGIONAAL ARCHIEF ALKMAAR

Straatbeeld met aardige stolp, maar waar dan wel?

STOLPEN IN HET NIEUWS

UIT HET NOORDHOLLANDS DAGBLAD, VERZAMELD DOOR ED DEKKER, JOURNALIST.

Zo'n honderd stolpen in de **Schermer** kunnen gemeentelijk monument worden. Met dit predicaat lonkt er subsidie voor onderhoud (maximaal 6.000 euro) en cascoherstel (maximaal 12.000 euro). De gemeente heeft extra geld voor het behoud van stolpen 'als toonbeeld van boerenwelvaart van weleer'.

Een stolp uit 1850 in **Hoogwoud** inspireerde kunstschilder Ruud Spil tot een sfeervolle impressie. Spelend met licht en schaduw legde hij Texelse schapen vast op een door wilgen omzoomd weilte naast de boerderij. Vooral de combinatie van oude bomen en jonge dieren sprak de kunstenaar aan.

Na jaren deed **Landsmeer** mee aan Open Monumentendag. Met acht panden, waarvan twee stolpen. Beide boerderijen hebben hun agrarische functie verloren, maar niet hun toekomst. 'Ruimzicht' maakt kans op de status van gemeentelijk monument, de andere stolp wordt ingrijpend gerestaureerd.

Weelderige klimop als dichte afdekking. Het dak van een stolp uit 1892 in **Schardam** gaat volledig schuil onder het groen. 'Mooi en nuttig', aldus de bewoners. De natuurlijke laag is een prima isolatie. Dankzij speciaal gewapend dakfolie laat het dak geen enkel takje door. Snoeien alleen bij de ramen (zie Nieuwsbrief 88).

Gastouderopvang, timmerwerkplaats en woning op één plek in **Westzaan**. Met de

aanpak van een bouwvallig rijksmonument stuitte een echtpaar op ingewikkelde en tegenstrijdige regelgeving. Zoals bij de herbouw van het vierkant voor het stolpgedeelte. Volharding en inventiviteit brachten uitkomst.

Nieuw leven voor De Woudhoeve in **Oosterblokker**. Eens gerenommeerd rundveefokbedrijf van de familie Ruyter, straks gerieflijke groepsaccommodatie voor maximaal 28 personen. De stal achter de stolp zal compleet worden verbouwd. De nieuwe eigenaren verwachten voorjaar 2018 de eerste gasten.

Een mooi initiatief van Maatschappij tot Nut van 't Algemeen in **Twisk**: een excursie voor kinderen door het stolpendorp. Met extra aandacht voor een zo'n boerderij die trouw weerstand blijft bieden aan allerlei modernisering. Eventjes gluren naar vroeger. Voor herhaling vatbaar, vertellen de gidsen.

Buurtschap Dorregeest in **Uitgeest** breidt uit met een woonstolp. De nieuwbouw is mogelijk door de ruimte-voor-ruimteregeeling van de provincie Noord-Holland. Enkele oudere schuren van het vroegere agrarisch bedrijf op hetzelfde erf moeten verdwijnen. Het project verrijkt het landschappelijk beeld.

Niet bij de pakken neerzitten. In april trof een grote brand een gezin in **Dirkshorn**. Niets bleef over van de langhuisstolp uit 1750. Binnen vier maanden is begonnen met

de herbouw. In een ochtendje werden trillingsvrij bouwputten geboord en gevuld met cement. De woonstolp krijgt geen riet meer.

Een verrassing in **Lutjewinkel**, ontdekt op het jaarlijkse Nazomer in Niedorp. De eigenaren hebben achter hun stolp een adembenemend park van 10.000 vierkante meter ingericht. Met heggen, borders, gras en een vijver. Plus overal afwisselende hoekjes. Stolp en tuin, twee levenswerken als eenheid.

STOLPENCURIOSA

In deze rubriek komen curieuze stolpen in beeld.

Deze met een dakpannenmysterie. Het dak boven de achtergevel heeft een trapgevel-dakspiegel van riet met uitsparing in twee soorten pannen. In een eigenwijze, maar consequente rangschikking. De fraai gerestaureerde stolp staat in het buurtschap Verlaat en werd ook al eens geschilderd door Cornelis Kaay, zie Stolpen in de kunst, pagina 10.

SCHILDERSBEDRIJF
Jos Bes
TUITJENHORN
TEL : 06-53694232 / 0226-393615
WWW.SCHILDERSBEDRIJF-JOSBES.NL

OP ZOEK NAAR EEN GARAGEDEUR?
VRAAG NAAR DE MOGELIJKHEDEN!

MEER INSPIRATIE NODIG? KOM LANGS IN ONZE SHOWROOM OF BEZOEK ONZE WEBSITE DELANGEDEUREN.NL

de lange
deuren kozijnen kasten

Adres
P.J. Jongstraat 23
1614 LA Lutjebroek

Contact
T. 0228 51 12 69
info@delangedeuren.nl

Openingstijden
Ma en zo Gesloten
Di-za 10.00 - 17.00

ARCHITECTENBUREAU
LEIN

restauratie
transformatie
nieuwbouw
verbouw

Zaanweg 59, Wormerveer
075-6287686, www.kleinbv.nl

ook uw stolpboerderij kan energie-neutraal!

Warmtebelang
duurzame energietechniek

AARDWARMTE:
Comfort in
4 seizoenen

www.warmtebelang.nl

Bouwbedrijf
AWL DRIESEN

Postbus 20, 1720 AA Broek op Langedijk • T 06 204 95 489
E driesen@quicknet.nl • www.bouwbedrijf-awl-driesen.nl

COLOFON

Nieuwsbrief nr. 90 van de Boerderijenstichting Noord-Holland 'Vrienden van de stolp', september/oktober 2017

Secretariaat: Schapenlaan 20, 1862 PW Bergen, telefoon 072 581 68 88 (ma t/m vr 10 - 12.30 uur), e-mail: info@boerderijenstichting.nl, beeldbank@boerderijenstichting.nl website: www.boerderijenstichting.nl

IBAN: NL69INGB0000338181 t.g.v. Boerderijenstichting Noord-Holland, Bergen

Redactie: Mart Groentjes en Willem Messchaert

Fotografie: Mart Groentjes, tenzij anders vermeld

Grafische verzorging en advertenties: Carla Buijsman le bureau, Hoorn (0229 317 027)

Druk: Meco Offset, Zwaag

Oplage: 1.900 exemplaren

Het bestuur:

Evert Vermeer (voorzitter)
Larixplantsoen 15, 1702 XG Heerhugowaard

Mart Groentjes (secretaris)
Schapenlaan 20, 1862 PW Bergen

Evert Barendrecht (penningmeester)
Jan Greshoffstraat 20, 1822 JC Alkmaar

Willem Messchaert, Kolhorn
Melanie Balledux, Warmenhuizen
Joop van Diepen, Oosterblokker
Sander Douma, Schermerhorn
Wilma Eelman, Den Burg
Maarten Koning, De Goorn
Henk de Visser, Oudorp
Anneke Zandt, Twisk
Peter van Zutphen, Anna Paulowna
Irma Stroet, Hoogwoud
Piet Tamis, Oudorp

Advisering

Het is voor leden mogelijk adviezen m.b.t. constructief-technische cq esthetische aspecten en onderwerpen over boerenerven 'op locatie' te verstrekken.

Voor een dergelijk advies wordt een bijdrage van € 125,- (all-in) in rekening gebracht.

Verzoeken om advies te richten aan het secretariaat: Schapenlaan 20, 1862 PW Bergen e: info@boerderijenstichting.nl, Zie ook onze website: www.boerderijenstichting.nl

De Nieuwsbrief verschijnt 4 maal per jaar.

ISSN 1566-8843

ANBI - De Boerderijenstichting Noord-Holland is aangemerkt als ANBI. Zie onze website.

Te weten

- Lidmaatschap van de Vrienden van de stolp is € 17,50 per jaar (meer mag).
- Geef tijdig eventuele adreswijziging door.

SCHILDERSBEDRIJF
VAN BENSCHOP

DE VERFFRAAIER!

Zegt wat hij doet,
doet wat hij zegt.

Werkt ook met verven op natuurlijke basis.

T 06 - 22 799 263 - info@vanbenschop.nl
Wognum - www.deverffraaiier.nl
f facebook.com/schildersbedrijfvanbenschop.nl

Akerbouw bv
BURGER EN UTILITEITSBOUW

**BOUW
GARANT**

Heeft u bouwplannen?

Uw onderhouds- en restauratiepartner in
Noord-Holland

Akerbouw B.V. Geesterweg 6, 1911 NB Uitgeest
T: 0251-315817 info@akerbouw.nl www.akerbouw.nl

Ook uw stulp verkopen? Op zoek naar een stulp?

Neem dan contact met ons op!

**RECENT
VERKOCHT**

www.klavermakelaardij.nl | 0226-414008 | Trambaan 12 - Nieuwe Niedorp